

Ann-Luise Bertell ger ord åt berättelserna

Skådespelare, teaterchef, författare till lyrik, noveller, pjäser, romaner och en barnbok – Ann-Luise Bertell återkommer ständigt till berättandet i nästan alla tänkbara former. Hennes senaste roman Heiman nominerades till Finlandiapriset 2020.

Ann-Luise Bertells dröm var egentligen att bli psykolog, men hon gjorde aldrig något av drömmen, annat än att studera lite psykologi på öppna högskolan.

– I stället är det konsten som har hållit mig i sitt grepp. Genom teatern och böckerna når jag betydligt fler än vad en psykolog skulle göra.

Allt handlar ändå om berättelser om livet. Varför det blev som det blev och varför vi gör som vi gör.

– Alltid då jag hör någon berätta sin historia tänker jag på hur unika alla är, men kanske mest på hur mycket vi alla ändå har gemensamt. Genom andras berättelser kan man känna igen sig själv och kanske också älska sina grannar lite mer. I ett polariserat samhällsklimat är det viktigt att påminnas om att vi egentligen är ganska lika varandra, säger Bertell.

Genom både teatern och litteraturen tar Bertell igen och igen tag i människornas berättelser.

– Hur kan vi vara så känslostyrda fast vi vet så mycket? Hur kan vi sitta fast så djupt i något som hände för fyrtio år sedan? Det är mitt yrke att utforska sådana frågor.

Brinner för berättandet

Berättelserna har funnits med henne genom hela livet. Som liten hittade hon på långa berättelser i lekform och redan i lågstadiet började hon skriva historier och sätta upp pjäser tillsammans med klasskamrater.

– Jag är uppvuxen i en bybutik. Där fanns det alltid många människor att betrakta och många berättelser att lyssna till. En del av min släkt är dessutom ganska pratsam, säger hon med ett leende.

I fjol vintras grundade hon Glöd, Österbottens berättarcentrum, tillsammans med Linda Teir. Glöd fungerar som ett resurscentrum för att främja muntligt berättande i Österbotten.

Måste hon välja mellan teatern och litteraturen är det i rollen som författare som hon känner sin starkaste hemvist.

– Egentligen uppskattar jag båda sidorna väldigt mycket. Dels det egna skapandet som författare, men också att skapa tillsammans med andra och gå in i andras berättelser på teatern, säger hon.

Ann-Luise Bertells två romaner Vänd om min längtan (2016) och Heiman (2020) är båda kritikerrosade och med den senare blev hon dessutom nominerad till Finlandiapriset 2020.

– Det var både överraskande och jätteroligt att bli nominerad. Trots att boken fick ett väldigt fint mottagande översattes den inte till finska direkt och därför tänkte jag inte ens på möjligheten, säger hon.

Skriver österbottnisk närhistoria

Österbotten är hennes själs landskap som författare. Den första romanen Vänd om min längtan skildrar amerikaemigrationen genom Maria Alinas öden. Den andra romanen berättar om den österbottniska bondesonen Elof, hans familj och deras hemman (hemman). Båda utspelar sig under 1900-talets första halva.

– Det är så långt tillbaka som mina minnen sträcker sig genom tidigare generationer. Min nästa bok kommer att handla om 1950-talet och jag har också idéer som sträcker sin in i vår tid, men jag är väldigt intresserad av vår historia och varifrån vi kommit, säger Bertell.

I båda romanerna finns starka kvinnoroller.

– Det här är egentligen inget självändamål, men det är de karaktärer som hittills har dykt upp hos mig. Trots att de kanske är lite stereotypa finns det hur många verkliga förebilder som helst runtom i Österbotten, säger hon.

Hon drar paralleller till Louhi i Kalevala.

– Hon har ju fått dåligt rykte, men egentligen är det hon som sköter om allihopa, mjölkar och tar hand om fähuset, försvarar sina döttrar och dessutom uppfinner Sampo. Hon är urtypen för en stark kvinna.

Ett centralt tema för Bertell är övergivna barn, vilket också märks i de båda romanerna. Ibland låter hon sig inspireras av verkliga människor. Hennes farfar har till exempel inspirerat henne till Elof i Hejman.

– Men jag har tagit mig ganska mycket friheter i skildringen av honom. Det är lättare att skriva om helt påhittade personer, men jag har bestämt mig för att jag skriver som jag vill utan att bry mig om vad andra tänker, också om sådana karaktärer som lånat drag från verkligheten. Jag tycker jättemycket om mina karaktärer och ser med kärlek på dem, men samtidigt är jag svår med dem.

Det är ju inga lätta öden jag ger karaktärerna, konstaterar hon.

Läs hela artikeln i Kuriren nummer 1-2021

Text och foto: **Johanna Granlund**